

PO SESTAVI USTAVNEGA SODIŠČA

PRAVICE PREDSEDNIKA REPUBLIKE IN SLOVENC

Odpravite fašistovsko zakonodajo! Slovenski poziv na državnega poglavarja

Kakor predpisujejo temeljni zakoni Italijanske republike z dne 27. decembra 1947, bi moralo v Italiji obstajati posebno neodvisno sodišče, ki skrbno čuva, da vlada, ministri, državni poglavar in tudi parlament spoštujejo načela demokracije in pravičnosti, na katerih bi po padcu fašizma morala sloneti nova italijanska država.

V členu 2. nove ustave beremo n. pr., da »republika priznava in ščiti nedotakljive človeške pravice«, ki pritečejo posamezniku in družbenim tvorbam (družini, občini itd.), v katerih se »razvija njegova osebnost«.

Člen 3. ugotavlja, da so vsi državljani, brez ozira na njih narodnost, jezik in socialni položaj, »pred zakonom enaki«.

Člen 4. poudarja, da imajo »vsi državljani pravico do dela« in da mora država narediti vse, kar je v njeni moči, da se ta pravica dejansko izpolni.

Za nas je posebno važen člen 6., kjer je rečeno, da bo »republika s posebnimi predpisi zaščitila jezikovne manjšine«.

Kdorkoli v državi izda ukrep, ki tem pravicam in svoboščinam nasprotuje, ga lahko kličeš pred ustavne sodnike. Če sodišče spozna, da je zakon ali ukrep res krivičen, stopi že drugi dan po razsodbi iz veljave ter se ne sme izvajati.

Ustavno sodišče je, kakor vidimo, izredne važnosti: je najvišje jamstvo, da poedine stranke ali vlade ne izkoristijo svoje oblasti ter z njo oropajo sodržavljane političnih, socialnih in človeških pravic, ki jim jih obljublja republikanska ustava. S tem sodiščem se je hotelo demokratično prebivalstvo zavarovati obenem proti vsem oblikam diktature, posebno pa proti taki, kakor jo je doživelo pod fašistično strahovlado.

Zakaj so čakali 8 let?

Kako to — poreče marsikdo — da niso sodišča že davno ustanovili, če je tako važno? Saj so imeli od leta 1947 do leta 1955 dovolj časa! Vzrok je v naslednjem: ustavno sodišče mora biti sestavljeno iz 15 članov, od katerih jih pet izberejo višji državni sodniki sami, pet izvoli parlament in pet imenuje predsednik republike. Težave so nastale, ko je parlament moral izbrati svojo petorico.

Vsak sodnik mora namreč biti izvoljen od parlamenta s tripetinsko večino, s katero ni doslej razpolagala nobena vlada v poslanski zbornici in senatu. Da bi bili sodniki zakonito izbrani, je bilo torej potrebno, da se vladne stranke in znaten del opozicije sporazumejo ter složno glasujejo za iste može. To je ustava predpisala zaradi tega, ker je hotela, da bi v tako pomembnem sodišču sedeli zastopniki več strank in ne le vladajoče večine. V tem je videla največje jamstvo, da bo sodišče nepristransko. Taka sloga je pa bila

spričo strankarskih nasprotij in razprtij v državi dolgo časa nedosegljiva. Ker je ljudstvo 8 let zaman čakalo, da se sodišče ustanovi, je ostalo eno najvažnejših določil republikanske ustave — mrtva črka in množice so začele zgublјati vero v demokracijo.

To posebno zavoljo tega, ker so medtem ostale v veljavi številne postavbe iz osovražene dobe fašizma, tako na primer predpisi, po katerih so občine še vedno podvržene varstvu prefektov in občinskih tajnikov, Mussolinijev zakon o »javni varnosti«, ki daje policiji obsežno oblast nad državljani, in celo zakon o konfinaciji. Pri nas vzbujajo posebno ogorčenje predpisi, s katerimi je Mussolini prepovedal na sodnih rabo slovenščine in ki še danes niso preklicani, čeprav so v ostrem nasprotju z načeli in duhom nove ustave.

Demokratično čuteče množice so se po vsej Italiji spraševale, čemu so se borile proti fašizmu, če je eno desetletje po Mussolinijevem padcu še zmerom v Italiji toliko njegovih nazadnjaških zakonov v veljavi.

Te žalostne razmere so se začele spreminjati šele v trenutku, ko je bil pred letom izvoljen za državnega poglavarja Giovanni Gronchi.

Na vrhu države je zavlada nov duh

Ob svojem nastopu je naslovil na italijanski narod proglas, v katerem je dal razumeti, da svoje predsedniške naloge ne vidi le v tem, da nastopa kot vrhovni predstavnik države pri raznih svečanostih in ceremonijah ter podpisuje zakone in odloke, ki mu jih ministri predložijo. Njegova dolžnost je mnogo večja. Predvsem mora gledati na to, da noben zakon ne nasprotuje demokratičnim in socialnim načelom, proglašanim v ob-

stoječi ustavi. Takim zakonom bi Gronchi prav gotovo odrekel podpis ter jih tako onemogočil.

Toda naloga poglavarja države se po njegovem ne more v tem izčrpati. Predsednik republike mora, v kolikor je od njega odvisno, vplivati na vlado in parlament, da izvršita vse dolžnosti, ki jim jih nalaga ustavna listina. Politične in državne reforme, ki so bile svečano obljubljene ljudstvu, ne smejo ostati večno na papirju, temveč se morajo prej ali slej spremeniti v jasne in določne — zakone. Italija mora postati resnično demokratična in socialna republika, kakor ustava predpisuje.

Ko je bil Gronchi nedavno tega na Siciliji, je to misel ponovno poudaril. Kakšen bo bodoči gospodarski in socialni red — je dejal — ne more danes niti najbolj izobražen in učen človek prerokovati. Jasno pa je, da v prihodnji družbi ne bodo odločevali koristi posameznikov, temveč blaginja celokupnosti.

Ta njegova socialna usmerjenost je Gronchiju nakopala na vrat mnogo sovražnikov. Ker se zavzema za delovne in revne ljudi, so ga proglasili za skrajnega levičarja in prijatelja komunistov. Osumili so ga celo, da ni zanesljiv in pravi katoličan. Da se borbeni in značajni Gronchi na take napade svojih zaletelih nasprotnikov prav nič ne ozira ter nadaljuje odločno pot, ki si jo je začrtal, je samo po sebi umljivo.

Prvi njegov veliki uspeh je, da se je pod njegovim predstvom končno ustanovilo ustavno sodišče. S tem si je pridobil velikanke zasluge ne le za evropsko demokracijo, temveč tudi za italijanski katolicizem. V zadostenje mu je lahko, da stoji v tej borbi na njegovi strani ogromna večina delovnih ljudi v državi.

Gronchi in narodne manjšine

Z Gronchijevimi prizadevanji se strinjajo tudi Slovenci naših krajev. Narodne manjšine ne morejo namreč želeči drugega, kot da bi se načela italijanske ustave že enkrat uresničila. Kdo bi ne bil na primer zadovoljen, da se preklicajo sramotni fašistovski zakoni proti enakopravnosti slovenskega jezika, ki so še danes pri nas v veljavi in ki nasprotujejo besedilu in duhu laške ustave?

Ravno tako se morajo strinjati z Gronchijevo politiko južni Tirolci. Njihov deželni zbor v Boenu je že štirikrat sklenil zakon o otroških vrtcih, rimska vlada ga je štirikrat odbila, češ da je v navzkrižju ravno tako z manjšinskim sporazumom Gruber-De Gasperi kakor z italijansko ustavo. Tirolci so nasprotno mnenja, da krši vlada obstoječe zakone, toda kam naj se pritožijo? Do danes

se niso mogli nikamor! Sedaj se bodo lahko obrnili na ustavno sodišče, ki bo dokončno rešilo spor med manjšino in vlado.

In kam naj se pritožijo tukajšnji Slovenci, da vladajo v naših krajih še vedno za naše ljudstvo ponižujoči fašistični zakoni, nasproti človečanskim pravicam in enakopravnosti med narodi ter zavoljo tega italijanski republikanski ustavi? In kje naj iščejo zaščite pred zloglasnimi Palamarovimi ukazi, s katerimi je izločil Slovence iz predsedništva tržaške trg. zbornice ter s tem pogazil ne le londonski sporazum, temveč tudi demokratična načela laške ustavne listine? Danes nikjer!

Šele ustavno sodišče, ki bo začelo po Gronchijevi zaslugi v kratkem delovati, bo Slovincem omogočilo, da se zoper take težke

Nadaljevanje na 3. strani

NOVICE Z VSEGA SVETA

Gronchi pri Piju XII

Pretekli torek je poglavar katoliške Cerkve sprejel predsednika republike Gronchija, ki se je podal v Vatikan v svečanem sprevedu. Predsednikov avtomobil je spremljalo 10 dvornih orožnikov na motornih kolesih, ob cestah je bilo razvrščeno vojaštvo in ves Rim je bil v zastavah. Prebivalstvo je navdušeno pozdravljalo državnega poglavarja.

V Vatikanu so Gronchiju izkazali najvišje vojaške časti. Pij XII. mu je prišel nasproti stiskaje mu prsreno obe roki. Njun razgovor je trajal 40 minut. »Dobro poznamo,« je dejal papež, »visoke odlike Vašega duha, Vašo obsežno kulturo in Vašo veliko umetnost govora. Naše najboljše želje in Naš blagoslov Vas spremljajo v izvrševanju Vaših visokih dolžnosti. Želimo, da bi Vaše delo odločilno pomagalo množiti blaginjo vseh državljanov, prav posebno pa skromnih in potrebnih slojev in čvrstitvi miru med narodi.

Poglavar Cerkve je torej Gronchijevo politiko, izpostavljeno tolikim zlonamernim napadom, javno pred vsem svetom — odobrila, kar je posebno v teh dneh predsedniku republike v veliko zadoščenje.

Slaba priprava

Domenjeno je, da Bulganin in Hruščev obiščeta meseca aprila Veliko Britanijo. Obisk naj bi ustvaril prijateljske odnose med Rusi in Angleži. Sedaj se oba sovjetska voditelja nahajata v Aziji, kjer sta doslej prepotovala Indijo in Burmo. Hruščev je izkoristil priliko ter na javnih zborovanjih krepko udrihal po Angležih, nekdanjih gospodarjih teh dežel: kot Evropejca — je rekel — ga »je sram«, ko misli na to, kaj so uganjali imperialisti v Aziji. Dolžil je zapadnjake, da ni uspel sestanek v Ženevi, in celo zinil, da so Angleži gnali Hitlerja v napad na Sovjetsko zvezo.

Takih debelih so v Londonu že siti in sedaj razmišljajo, ali bi ne kazalo preklicati spomladanske obiske. Iz tega najbolj vidimo, kako se je mednarodni položaj poslabšal. Videti je, kakor da počasi spet lezemo v »hladno vojno«.

Titova pot v Abesinijo in Egipt

Državni poglavar Jugoslavije je odpotoval na ladji Galeb v spremstvu dveh rušilcev v Abesinijo, kjer bo 14 dni gost cesarja Haile Selassija. Sedaj je v Rdečem morju in se približuje abesinski obali. Kmetje in delavci mu mahajo z robcami s kopnega.

Tito je izjavil, da družji Jugoslovane in Abesince perijateljstvo že iz dobe fašizma, ko so se borili proti istemu sovražniku za svobodo in neodvisnost. Cilj potovanja je, da se med obema narodoma poglobi in učvrsti sodelovanje v politiki in gospodarstvu. Afrika, kjer se narodi prebujajo, bo imela v bodočnosti čedalje večji pomen v mednarodnem življenju.

Ob povratku bo Tito obiskal tudi Egipt.

Težak je sporazum z nacionalisti

Italijansko časopisje je očitalo Avstriji, da se bo lahko z vso pravico zavzemala za južne Tirolec samo tedaj, ko bo sama da-

jala vse pravice koroškim Slovincem. Na Koroškem naj dokaže, da je resnična prijateljica narodnih manjšin.

Avstrijski poslanec dr. Gschnitzer je odgovoril s člankom, kjer trdi, da se položaj koroških Slovincem ne more primerjati z onim južnih Tirolecev. Koroški Slovenci da niso pravi Slovenci, temveč narod zase in zato niso narodna manjšina.

Ko človek to bere, se mora prijeti za glavo. Ravno tako govore laški nacionalisti o beneških Slovincih. Vsi nacionalisti so enaki: za svoje ljudi zahtevajo pravico, vsem drugim jo odrekaajo. Na taki podlagi se ne bodo narodi nikoli sporazumeli!

Volitve na Francoskem

Ministrski predsednik Faure je razpustil parlament ter razpisal volitve za 2. januarja. Zato so ga izključili iz »radikalne stranke«, v kateri je njegov glavni tekmelec Mendès-France. Borba med tema sposobnima politikoma za vodstvo je povzročila, da se je sranka razklala.

Ker je tudi v Franciji po zakonu dovoljena povezava med različnimi strankami, iščeta sedaj oba moža zaveznikov na levo in desno. Ravno tako bi se v teh volitvah radi komunisti povezali z drugimi skupinami in so ponudili skupen nastop predvsem socialistom. Ti so pa zavezništvo odklonili, češ da se s komunisti ni mogoče družiti, ker so pristasi nedemokratskega totalitarizma. Videti je, da se bodo socialisti povezali z Mendès-Franceom.

Kako bodo volitve izpadle, ni mogoče reči. Zdi se pa, da spet ne bo nobena skupina strank dobila take večine, da bi lahko mirno in varno delj časa vladala. Strankarska razcepljenost je težka bolezen, iz katere se Francozi ne znajo izkopati.

„Giovinezza, Giovinezza“

Italijanski zunanji minister Martino se je pravkar vrnil z dolgega potovanja na Daljni vzhod, kjer je obnovil prijateljske stike z nekaterimi tamkajšnjimi deželami. To je bilo potrebno, kajti Italija se je pod fašizmom osovražila tudi pri mnogih azijskih narodih.

Pri tem je Martino ob prihodu v Bangkok, prestolnico Tailandije, doživel tole. Tam ga je čakala častna straža z godbo. Najprej so zasvirali tailandsko himno in zatem bi morala priti na vrsto italijanska. Toda glej čudo, iz godal je kar naenkrat zatrobentala fašistovska Giovinezza. Martino in njegovi so debelo gledali, zdelo se jim je, da sanjajo, in se ozirali naokoli, kje je Mussolini.

Pozneje so zvedeli, da je bila Giovinezza edina italijanska glasba, s katero je godba razpolagala.

Koliko zahtevajo?

Srednješolski profesorji Italije so 3 dni stavkali, da bi si izboljšali prejemke. Stalno nameščen profesor bi po njihovem moral dobivati 62.000 lir na mesec, ravnatelj, to se pravi profesor, ki je na vrhuncu svoje službene dobe, naj bi pa imel 160 tisoč. Te zahteve so upravičene, vendar vlada ni še mogla najti potrebnega denarja, četudi je zvišala razne davke. Da bi zadovoljila profesorje, ji manjka še 15 milijard.

Hrana v šolah

S 1. decembrom so po vsej goriški deželi odprli šolske kuhinje. Brezplačnega opoldanskega obroka je deležno 2500 šolarjev, med temi 560 v sami goriški mestni občini. Kuhinje nadzoruje šolski patronat. V maršikateri naši šoli se pa ne kadi še iz teh loncev.

„Hočem videti brata“

V kraju Cantone blizu Piacenze so se pretekli teden v skladišču stare municije razpočile granate ter ubile vso deveterico tamkaj zaposlenih delavcev. Ko se je javil g. Lenzi, češ da hoče videti umrlega brata, se je čuvaja polastila huda zadrega. »Od trupel,« je vzdihnil, »ni ostalo nič. Nikjer nismo našli niti ene glave, videl sem samo v nekem čevlju kos noge.«

Brat Renato se je pred nekaj dnevi oženil in se vrnil od poročnega potovanja na delo, sedaj so od njega ostali le koščki mesa, raztreseni po ožgani travi.

Gobavost v Italiji

Ko se je 84-letni Francesco Arena predstavil v Parizu zdravniku, je ta opazil, da ima bolnik čudne rane na prstih in sumljivo maroge na hrbtu. Preiskava je dognala, da je Arena gobav. Grde bolezni se je nalezil v Braziliji, kamor se je bil izselil pred 50 leti. Bolezen se je bila umirila, a je na stara leta spet udarila na dan. V Italiji so gobavci skoro vsi nekdanji naseljenci v severni Afriki, južni Ameriki in kaki drugi deželi s tropično vročino. Domača ognjišča gobavosti so samo še na Siciliji, Sardiniji in v Apuliji, vendar se k sreči manjšajo.

Neotesani pobalini

Ko so na milanskem vseučilišču otvorili letošnje akademsko leto, so nekateri študentje med predavanjem dekana znanstvene fakultete, ki je znan po svoji strogosti, začeli piskati in rjoveti. Za kazen je profesorski zbor ukinil vse februarske izpite.

Še hujše kazni zaslužijo v Trstu tisti leni »večni študentje«, ki se z novo vpisanimi dekleti obnašajo tako nesramno, da se vsa poštena javnost zgraža. Nihče ne ruši ugleda univerze tako kot ti pobalini.

Ni treba se bati

Bomba, ki so jo Rusi pred kratkim razstrelili, je proizvedla radioaktivne oblake prahu, o katerem vemo, da se je razširil do Amerike in Velike Britanije. Sedaj je postal zrak tudi nad Rimom mnogo bolj radioaktiven kot po navadi.

Ljudje so spravili to spremembo v zvezo s sovjetsko bombo in morda se ne motijo. Saj so ameriški učenjaki ugotovili, da je pri nekem atomskem poskusu radioaktivni prašek dosegel v 5 dneh kraje, ki so bili 10 tisoč kilometrov oddaljeni od mesta, kjer se je bomba razpočila. Prah je drvel po zraku s hitrostjo 90 kilometrov na uro.

Že iz tega vidimo, kako nevarne bi bile vodikove bombe za ves svet, če bi velesile prešle od poskusov k pravi atomski vojni.

Sedanja radioaktivnost v rimskem ozračju k sreči pa ne more škoditi človeškemu zdravju.

Ker je bila na Mariljin praznik, 8. t. m. tiskarna zaprta, je današnja številka Novega lista izšla z enodnevno zamudo.

Združeni narodi in Mongolija

Ta dežela utegne povzročiti še huda neso-glasja med velesilami. Sovjetska zveza zahteva namreč, da mora Zunanja Mongolija biti sprejeta med Združene narode, sicer da bo Moskva zopet glasovala proti sprejemu vseh drugih prosilcev, tako Italije, Japonske in Španije.

Proti Zunanji Mongoliji so do zadnjega časa najodločneje nastopali Amerikanci, češ da je ta dežela le na papirju samostojna, v resnici pa le privešek Kremlja. Zato so bile Združene države nasprotne, da se sprejme v Organizacijo Združenih narodov. Po dolgih pogajanjih so se pa Amerikanci pomirili in zaradi ljubelega miru popustili. Da pridejo tako važne dežele kot sta Japonska in Italija končno med Združene narode, je bila Amerika pripravljena sprejeti tudi Zunanjo Mongolijo.

Tedaj se je pa naenkrat oglasil Čang Kaj Šek, ki še vedno zastopa vso Kitajsko v Varnostnem svetu, ter izjavil, da bo glasoval v vsakem primeru proti Mongoliji. Predsednik Eisenhower je poslal Seku dve zaporedni poslanici in ga rotill, naj se spametuje, pa ni nič dosegel. Tako obstaja nevarnost, da bo Šek uničil sporazum med vzhodom in zapadom.

Mnogi naši bralci so morda prvič slišali o Zunanji Mongoliji. Da bodo vedeli, kakšna je ta dežela, jim damo nekaj podatkov. Mongolija leži v osrednji Aziji med Sibirijo in Kitajsko in šteje nekaj več ko 2 milijona kvadratnih kilometrov, to se pravi, da je sedemkrat večja od Italije. Skozi stoletja je bila sestavni del kitajskega cesarstva, a se je leta 1911, ko je na Kitajskem bila progla-

šena republika, skušala odcepiti in osamosvojiti, pa se ji ni posrečilo. Posledica upora je bila samo ta, da se je Mongolija razklala na dvoje.

Južni del, tako zvana Notranja Mongolija, je ostala do današnjega dne pod Kitajsko, severni del, tako imenovana Zunanja Mongolija, je pa postala samostojna država ter se naslonila na Rusijo.

STALIN — NASLEDNIK CARJEV

Po zmagi komunistične revolucije v Rusiji je pa dežela prišla v tako odvisnost od Moskve, da se je politično in gospodarsko spremenila v sovjetsko pokrajino. Vse nove ceste, ki jih je Moskva zgradila v Zunanji Mongoliji, peljejo proti Sibiriji, mongolsko gospodarstvo je povsem odvisno od sovjetskega trga. Rusi so organizirali Mongolom vojsko in šolstvo in jim polagoma ustvarjajo industrijo, v kateri imajo vodilni vpliv. Zunanja Mongolija, ki je postala medtem komunistična država, je avgusta 1954 sklenila s Kremljem pogodbo o prijateljstvu in zavezništvu in se tako čvrsto vključila v sovjetski sistem, da tvori praktično nerazdružljivo enoto z Rusijo. Oblast Moskve je zelo močna že zaradi tega, ker ima Zunanja Mongolija samo 1 milijon prebivalcev. Stalin se je tudi v tej stvari izkazal za nadaljevalca politike ruskih carjev v Aziji, saj je ruski vpliv pod njegovo vladno silno narasel v teh neizmerno obsežnih deželah, ki so večinoma puščave, a krijejo v zemlji velika prirodna bogastva.

Zunanja Mongolija nosi v sebi pa tudi klice bodočih sporov med Sovjetsko zvezo in Kitajsko. Notranja Mongolija, ki šteje 5 milijonov duš, je v mejah Kitajske, toda Mao Tse Tung ni s tem zadovoljen. V svojo državo bi rad vključil vso Mongolijo.

Obmejni promet

Prehodi čez bloke z novimi prepustnicami še vedno niso tako urejeni, da bi bili ljudje zadovoljni. Mejne straže in cariniki na obeh straneh bi morali kazati več razumevanja in predvsem paziti na to, da vzbujajo spoštovanje do države, katero zastopajo, ne pa da z malenkostnim sitnarjenjem izzivajo utemeljene očitke med prebivalstvom.

Pravice predsednika republike in Slovenci

Nadaljevanje s 1. strani

krivice pritožijo. S kakšnim uspehom, je posrasko vprašanje, glavno je, da dobe vsaj v roke zakonito sredstvo, s katerim lahko branijo svoje življenjske koristi. Ustavno sodišče daje Slovincem možnost, da zahtevajo preklje sploh vseh nedemokratskih in zato protiuslavnih fašističnih zakonov, ki še vladajo v naših krajih. Če bi pri sodišču uspeli, bi bila v 24 urah vsa ta Mussolinijeva zakonodaja razveljavljena.

Toda Gronchijeva politika ne gre za tem, da onemogoči v državi vse krivične zakone, temveč da se v Italiji izdajo tudi novi, in sicer predvsem oni, ki jih obljublja in predpisuje ustava. Njen 6. člen zagotavlja na pri-

NOVICE

Sive megle

Najhujša nadloga Londona so goste in dolgotrajne megle, pomešane z dimom in sajamami iz tamkajšnjih tovarn. Gorje tujcem, ki ne poznajo dobro cest! Kot zgubljeni tava-jo sem in tja in ne pridejo nikamor. Prve zimske megle so legle na London pretekli teden. Že ob 3. popoldne je bilo na ulicah temno kot ponoči in ob vseh svetilkah si videl le nekaj metrov pred nosom. Nogometno tekmo med Španijo in Anglijo so lahko končali le tako, da so obsevali igrišče z močnimi žarometi. Gosta megla je povzročila tudi številne prometne nesreče. Že prvi dan so prepeljali 14 oseb v bolnišnice.

„Geofizično leto 1956“

Pisali smo že, da se bo tako imenovalo prihodnje leto, ko bodo razni učenjaki po načrtu preiskovali še neznane kraje na naši zemeljski obli. Kako važnost pripisujejo države bodočim ekspedicijam ali odpravam, se vidi že po tem, da se jih bodo udeležile Velika Britanija, Združene države, Francija, Belgija, Norveška, Japonska, Argentina, Čile in Sovjetska zveza. Amerikanci so že odposlali na pot raziskovalca Byrda z več tisoč možmi, Angleži pa g. Hillary-a, ki je svoj čas osvojil najvišjo goro na svetu Everest. Podjetje stane tisoč milijonov lir.

Kar vleče države na južni tečaj, so dragocene rude, ki se skrivajo pod njegovim ledenim oklepom.

Kakor v pravljici

V Londonu sta se poročila revna tipkara in študent, ki je pravil, da je tudi brez imetja. Toda glej čudo, novoporočencema so naenkrat brzojavno čestitali sami odličniki, med njimi ministrski predsednik Eden in sam Churchill.

Zagonetka je pa bila kmalu pojasnjena: ženin je priznal, da je sin Franka Ganneta, lastnika velikih ameriških dnevnikov, in zato težek milijonar. Nevesti je vse to prikrival, ker se je hotel poročiti le z dekletom, ki ga vzame iz nesebične ljubezni in ne zavoljo denarja.

Razume se, da se je nevesta s pojasnilom potolažila in se bo seve tudi z milijoni.

K nedelji »katoliškega tiska«

Resnicoljubnost, poštenost, dostojnost, skratka katoliška načela bi ne smela biti specialiteta enega samega lista, temveč bi se jih morali držati vsi listi. V tem primeru bi imeli pravico do imena katoliški vsi ali pa nobeden. Mislimo pa, da bi listi, kadar zasledujejo obenem kako politično smer, morali ta prilastek opustiti, kajti ime katoliški se nanaša na vero in ne na politiko. Katoliške politike sploh ni, obstajajo zgolj dolžnosti katoličanov tudi v politiki. Cerkev stoji po svojem bistvu visoko nad politiko.

Zato je po našem popolnoma neprimerno da se politični listi prodajajo na cerkvenih vratih ali celo priporočajo s — prižnic! Tudi Osservatore Romano se prodaja samo po kioskih in ne pred durmi Sv. Petra. V cerkvah bi smeli priporočati samo izrazito versko časopisje, po katerem čutijo tudi tu-kajšnji Slovenci veliko potrebo ter bi ga vsi, brez ozira na politično mišljenje, radi podprli. Takega lista danes v naših krajih na žalost nimamo.

Priporočati v cerkvah politično časopisje je pa nedopustno in veri skrajno škodljivo. Ker se tako imenovana »katoliška« glasila pri nas na žalost odlikujejo predvsem po strupu ki ga sikajo na bližnjega, po svojih lažeh in obrekovanju, po zakrknjenosti, s katero se upirajo popraviti storjeno krivico, skratka po svojem izrazito protikrščanskem duhu!

Tako časopisje bi Cerkev morala poklicati na odgovornost, ne pa da ga vernikom še s prižnic — priporoča!

mer, da »bo republika zaščitila s posebnimi predpisi jezikovne manjšine«.

Zakaj ni rimski parlament izdal še do danes teh predpisov? Nanje čakamo zaman že 8 let! Če pojde rimska politika tudi v bodočnosti po tej poti, bomo lahko čakali nanje še dolga desetletja in bo ustava ostala za našo manjšino le puhla obljuba.

Predsednika Gronchija, ki si prizadeva, da bi načela ustave prešla v dejansko življenje, prosimo, naj pri vseh svojih težkih skrbih ne pozabi na slovensko manjšino. Če bi se mu posrečilo zadovoljivo rešiti naše vprašanje, bi položil s tem ne le temelje za mirno sožitje med narodi na vzhodni meji države, temveč ustvaril obenem pogoje za resnično in res trajno prijateljstvo med sosednima deželama na Jadranu.

Dopisi: Tržaškega

OPČINE

Na Opčinah se je pretekli ponedeljek zgodila nesreča, ki je pretresla ne samo bližnjo okolico, ampak ves Kras. Ko se je ta dan domačin Evgen Sosič okoli 18.30 vrnil domov, mu je iz stanovanja nepričakovano udaril v nos močan vonj po gorilnem plinu. Takoj je stopil v kuhinjo, kjer je zagledal grozen prizor. Na tleh je nezavestna ležala 12-letna Lidija Stojković, hčerka Sosičeve sestanovaleke vdove Josipine Stojković z Opčin. Mož je deklici takoj hotel pomagati, a je bil ves njegov trud zaman, kajti reva je bila že mrtva. Kmalu nato so prišli zdravnik in policijska oblastva, ki so ugotovili, da se je deklica zadušila z gorilnim plinom.

Nekaj po 19. uri se je z dela vrnila tudi nesrečna mati in si ni težko predstavljati, kaj se je v njeni duši dogajalo, ko je zvedela za hčerkino tragično smrt.

Pokojna Lidija je obiskovala drugi razred nižje srednje šole pri Sv. Jakobu v Trstu. V ponedeljek se je po šoli vrnila domov in si zaradi materine odsotnosti kakor vselej pogrešla kosilo ter se pridno lotila šolskega dela. Smrt jo je našla pri latinski nalogi. Dijakinja je najbrž pozabila na kavo, ki je bila zavrela ter ugasila goreči plin, da je nato prosto uhajal iz odprte pipe.

Nesrečni materi, ki je že med vojno zgubila moža in danes še edinega otroka, izreka moše globoko sožalje!

SV. KRIŽ

Težko je napisati, kaj se je dogajalo v srcih vseh Križanov, ko so pretekli četrtek pozno zvečer zvedeli za tragično smrt domačinov Ivana in Maria Košute. Redkokdaj se zgodi, da bi kruta usoda istočasno zamahnila po življenju očeta in sina ter ju iztrgala iz kroga njunih dragih.

Misli Križanov so ta večer romale k težko prizadeti ženi in materi ter njenim najbližjim, da bi jim tiho blažile njihovo nepopisno bol.

Bilo je okrog 20. ure, ko sta se Ivan Košuta in njegov sin Mario vračala na vespi po proseški cesti proti domu. Oče Ivan je pravkar prihajal iz znane odvetniške pisarne v Trstu, kjer je bil sklenil kupoprodajno pogodbo.

Šel je droban, gost dež in bila je precejšnja tema. Da bi prej bil doma, je oče rade volje sedel na sinovo motorno kolo in ni prav go-

tovo slutil, da se bo kmalu nato zgodilo nekaj usodnega.

Kmalu po 20. uri je mimoidoči potnik zagledal na cesti pred begunskim taboriščem pri Proseku tri osebe, ki so ležale v mlaki krvi. Zraven njih sta stala ugasla, težko poškodovana motorja. Nedaleč pa je bila še četrta oseba, prav tako nezavestna. Kljub dežju in pozni uri so kmalu nato prišli rešilni avto in policisti, ki so pa na žalost morali ugotoviti kar tri smrti. Nihče ni bil priča grozni nesreči, a se tako iz ran pokojnikov kakor iz poškodb na motorjih da sklepati, da sta motorni vozili trčili drug v drugega, ker se zaradi dežja vozača nista videla. Tretja žrtev je bil Antonio Janna, mizar iz Nabrežine, ki se je skupaj z bratom Mariom vozil na motorju proti Proseku.

Njegovega brata Maria je pri trčenju vrglo v obcestni jarek, kjer je sicer zadobil težke poškodbe, a njegovo življenje hvala Bogu ni v nevarnosti.

Preteklo soboto je velika množica Križanov, Nabrežincev in prebivalcev bližnjih vasi spremila žrtve strašne prometne nesreče k večnemu počitku.

Naj dragim pokojnikom sveti večna luč. Hudo prizadetim družinam naj Bog pomaga prestatati veliko bol.

ZGONIK

Kakor smo že poročali, je ravnateljstvo za javna dela v Trstu nedavno tega odobrilo predlog naše občinske uprave, naj se v Zgoniku zgradi novo šolsko poslopje. V ta namen so oblastva nakazala 23 milijonov lir, istočasno pa tudi pristala na predlog, da se današnje šolsko poslopje preuredi v stanovanjsko hišo za učitelje in občinske uslužbence.

To dejanje je pri nas naletelo na splošno odobravanje. Čas je, da pridemo do dostojnega in današnjim potrebam ustrezajočega šolskega poslopja, saj mora tudi naša vas oziroma občina korakati s časom!

V tej zvezi naj opozorimo bralce še na drugo vprašanje, ki se nam zdi prav tako važno.

Vsi vemo, da sodobno kmetijstvo ne more uspevati brez šol, ki naj naše kmečke fante usposabljaajo za bodoče umne gospodarje. Tukajšnja mladina mora priti do spoznanja, da je tudi kmečki poklic časten in donosen, seveda če se nanj primerno pripravimo. Tako pripravo pa naši fantje — bodoči gospodarji — morejo dobiti samo v kmetijski šoli, kjer jih strokovnjaki uvajajo v skrivnosti smotrnega izkoriščanja zemlje. Marsikomu bi ne bilo treba v daljno Avstralijo, če bi pravočasno spoznal, da more tudi domača zemlja nuditi popoln gospodarski obstoj. Zato je pa nujno potrebno intenzivno obdelovati naša polja, dvigniti živino-rejo s pomočjo silosov in saditi donosne kulture.

S prehodom Plavij pod Jugoslavijo smo na žalost zgubili edini kmetijski strokovni tečaj, ki je obstajal na našem ozemlju. Menimo, da bi Zgonik bil danes najbolj primeren kraj, kjer naj bi se ustanovila kmetijska šola. Tu naj bi se doraščajoči kmečki fantje Tržaškega ozemlja pripravljali na bodoči poklic. Doslej je bilo to nemogoče, ker so manjkali primerni prostori. Z dograditvijo novega šolskega poslopja pa ta velika ovi-

ra odpade. Nova zgradba naj nam bo le v spodbudo, da pridemo s časom do krvavo potrebne strokovne šole.

Občinsko upravo pozivamo, naj pri šolskem skrbništvu ukrene vse potrebno, da dosežemo čimprej zaželeni cilj.

CEROVLJE

Ker so se zadnje čase po vasi širile najrazličnejše govorice o prekinjeni cesti za Sosljan, smo v zadnjem dopisu izrazili željo, naj občina v tej zadevi spregovori jasno besedo. Te dni smo pa zvedeli, da je konec preteklega tedna obiskalo ravnatelja državnih cest v Trstu posebno odposlanstvo občinske uprave. Naši občinski zastopniki so v daljšem razgovoru obrazložili visokemu uradniku važnost vprašanja ter tolmačili željo prebivalcev po mostu čez avtocesto. Kljub izčrpnemu in temeljitemu dokazovanju, da je most neobhodno potreben, je ravnatelj ostal nasprotnega mnenja. Dejal pa je, da je pripravljen preučiti katerikoli drugi predlog, le o mostu noče nič slišati. Med drugim je tudi omenil možnost, da se zgradi nova cesta, ki naj bi vezala staro z mostom, ki se postavlja na poti Sosljan—Vižovlje.

Kakor kaže, bo stara cesta za Sosljan ostala za vedno prekinjena in danes gre samo za to, ali se bo zgradila nova pot.

Upamo, da nas bodo vsaj v tej zadevi podprla vsa oblastva, saj je vendar dovolj jasno dokazano, kako se z današnjim stanjem grobo teptajo in zanemarjajo življenjske koristi naših vasi.

SESLJAN

Sesljančane in Vižovce prav gotovo zani-ma, kaj je z gradnjo novega šolskega poslopja. To delo se je najbrž rodilo pod slabo zvezdo, saj se vsi spominjamo, koliko preprirov je bilo že spčetka, ko se nismo mogli zediniti za zemljišče. Pred dnevi pa smo zvedeli, da se zadeva vendarle bliža rešitvi. Načrti so izgotovljeni in odobreni, tako da bi gradnja šole morala te dni iti na dražbo.

Če ne nastanejo novi zapletljaji, se bo nova šola začela graditi v začetku pomladi.

JAVNA DELA NA TRŽASKEM

Te dni so v Trstu šla na dražbo naslednja dela: gradnja novega poslopja za industrijsko strokovno šolo na Opčinah, garaža in mehanična delavnica v drevoredu Miramar, občinski zavod za vzgojo in zabavo pri Sv. Savi, šolsko poslopje na Rocolu ter zaključna dela v ulici Locchi.

Celotna dela znašajo okoli 550 milijonov lir.

Nova ureditev službe božje

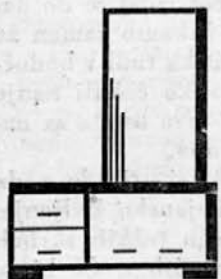
Kongregacija sv. obredov v Rimu je 16. nov. 1955 izdala odlok, ki preurejuje službo božje velikega tedna za ves katoliški svet. Po odloku sme biti na veliki četrtek sv. maša od 17. do 20. ure. Samo maša, pri kateri se posvečujejo sveta olja, bo lahko dopoldne kot dosedaj. Na veliki petek bodo razni obredi v cerkvah od 15. do 18. ure. Pri teh je vernikom dovoljeno tudi sveto obhajilo. Na veliko soboto naj bodo obredi velikonočne vigilijske (blagoslov ognja, velik. sveče, krstne vode) razporejeni tako, da se začne maša o polnoči; v izrednih primerih sme biti že po sončnem zahodu.

V zadnjih letih je bilo praznovanje velikonočne vigilijske (sobote) po novem načinu dovoljeno le za poskušnjo. Po svetu je bilo to, kot pravi odlok, z veseljem sprejeto. Odlej pa se vsi katoličani morajo držati novih predpisov. S tem se Cerkev povrača k nekdanjemu praznovanju velikega tedna.

TOVARNA

Prinčič

KRMIN - CORMONS
TELEFON ŠT. 32

Izdeluje vsakovrstno pohištvo, spalnice, jedilnice, kuhinje i t d. Izvrši vsako delo po naročilu. Prodaja po tovarniških cenah, jamči za solidno delo.

Dopisi iz Goriške

Sejem sv. Andreja

Letošnji sejem sv. Andreja se je začel preteklo soboto. Ob otvoritvi so furlanskim kolonom razdelili mnoge nagrade od 5000 do 100.000 lir. Nagrajeni so bili kmetovalci, ki so se najbolj odlikovali v vzornem obdelovanju posestev. Nato so na pokritem trgu slovesno otvorili vinsko razstavo, ki se je udeležilo veliko vinogradnikov. Postavili so se tudi naši Oslavci, ki so pripravili samostojno razstavo; med njimi sta se posebno izkazala posestnika Klanjšček Josip in Drufovka Karel. Razume se, da je bilo med vinskimi bratci vse dni zelo veselo. Na izvoznem trgu pa je bila tudi zanimiva razstava poljedelskih strojev.

Na trgu starega sv. Antona je pa prišla na svoj račun mladina, kajti tu so bili razni vrtiljaki, dirkališča za avtomobile in podobne naprave.

Velik dotok ljudi iz Jugoslavije je močno dvignil živahnost letošnjega Andrejevega sejma. Tudi kupčija je bila boljša od vseh Andrejevih sejmov po vojni.

Goriški občinski svet

Na seji goriškega občinskega sveta, ki je bila v sredo preteklega tedna, je župan dr. Bernardis najprej poročal o tožbi, ki jo je občina vodila z gospo Mozetičevno pri prizivnem sodišču v Benetkah. G. župan je z očitnim zadovoljstvom ugotovil, da je občina pravdo dobila. O zadevi spregovorimo obširneje prihodnjič.

Daljšo pozornost so svetovalci posvetili družinskemu davku za leto 1956. Po izčrpnih razpravi so soglasno sklenili, da mora ostati življenjski minimum v znesku 270 tisoč lir neobdavčen in da se ne sme znižati na 240 tisoč, kakor je hotela prefektura. Ob tej priliki je padla marsikatera pikra na račun nadzorovalnih oblastev, ki z davčnim pritiskom dokazujejo le svoje nerazumevanje za goriške potrebe.

Nekateri svetovalci so tudi ugovarjali, ko je župan predložil v odobritev stroškovnik za razne svečanosti. Očitno so mu, da so izdatki previsoki. Tega mnenja je bil zlasti saragatovec prof. Zuccalli, ki je izjavil, da teh stroškov ne more odobriti, ker bi se vsota lahko uprabila za socialne potrebe. Končno je stroškovnik bil odobren z glasovi vseh občinskih svetovalcev, tudi slovenskih; proti je glasoval le prof. Zuccalli.

Nato so razpravljali o prodaji nekega občinskega zemljišča podjetju Pangos. Upravni odbor prefekture je zahteval, naj se prodaja odloži, češ da ni dovolj upravičena. Obnašanje prefekture je vsililo vodji večine v občinskem svetu in deželnemu predsedniku dr. Culotu grenko, a popolnoma opravičeno kritiko na račun nadzorovalnih oblastev. »Mi sprejemamo kritike in cenzure,« je rekel dr. Culot, »toda le v nekih modrih in utemeljenih mejah, nikakor pa ne tedaj, ko gredo preko teh meja.« S temi izvajanjmi sta se v jedru strinjala tudi dr. Birs in komunist Batti. Občinski svet je nato soglasno sklenil vztrajati pri prvotnem sklepu.

Tudi ob naslednji točki dnevnega reda je spčetka prišlo do prerekanja. Šlo je za to, komu naj občinski svet poveri nalogo, da izdela načrt nove hiralnice v Ločniku. G. žu-

pan je predlagal, naj se to delo izroči arhitektu Danijelu Calabiju iz Padove. Nekateri svetovalci so bili mnenja, naj načrt izdela domači strokovnjak. Obveljal pa je županov predlog. Proti so glasovali le trije mislini, saragatovec prof. Zuccalli in komunist Batti.

Končno je občinski svet soglasno odobril resolucijo v oporo stavekajočim srednješolskim profesorjem.

LIVADA

Mnogi naročniki iz ulic na Livadi, zlasti oni iz ulice Campi, se pritožujejo nad nerednim dostavljanjem Novega lista. Čudijo se, da list prejema še ob sobotah, medtem ko ga druge bližnje ulice dobe že v petek dopoldne. Potrebno je, da poštno ravnanstvo napravi red in preišče, kdo je kriv današnjega neznosnega stanja.

PODGORA

V nedeljo popoldne smo ob obilni udeležbi naših vaščanov in Goričanov pokopali spoštovanega in priljubljenega domačina gospoda Terpina Franca. Pokojnik je bil zvest naročnik Novega lista. Umrli je za srčno kapjo. Domači pevci so mu zapeli občutene žalostinke. Pokojniku naj sveti večna luč.

Njegovi užaloščeni družini in sorodnikom izrekamo globoko sožalje. Sočustvovanju se pridružuje tudi naše uredništvo.

IZ SOVODENJ

Na zadnji seji konec novembra je naš občinski odbor sklenil, da se drva na »produ« prodajo na dražbi, ki bo še v tem mesecu.

ŠTANDREŽ

Naši nogometaši se bodo 18. decembra pomerili v Ljubljani z »Železničarjem«. Razume se, da bodo z njimi odšli prijatelji nogometa ter zanje pošteno »navijali«!

Stavka goriških profesorjev

Kakor drugod po Italiji so 1., 2. in 3. t. m. stavkali profesorji italijanskih srednjih šol v Gorici. Stavka je bila polnoštevilna. Slovenski profesorji to pot niso stavkali, ker je pač njihov položaj svojevrsten. Šolski program je znatno obširnejši od italijanskega in zato onemogočuje daljšo stavko.

ŠTEVERJAN

Konec novembra sta se poročili dve naši domačinki, in sicer gđc. Kraševc Jolanda ter gđc. Žnideršič Hilda. Gđc. Kraševc se je omožila z g. Evgenom Marego iz Moše, ki je po poklicu šofer; priženil se je na kmetijo pri »Vikevihu«. Gđc. Žnideršič pa je šla za nevesto k ugledni Lupinovi družini. Omožila se je z g. Vilkom.

Obema novima zakonskima paroma želimo obilo božjega blagoslova in uspeha v novem življenju. Čestitkam in željam Števerjancev se pridružuje tudi uredništvo Novega lista.

JAMLJE

Prav veseli smo, da se je letos tudi pri nas vpeljala večerna šola. Z učiteljico gđc. Pahor Milico smo zadovoljni. Želimo ji obilo uspeha pri njenem težavnem delu. Vse obiskovalce večerne šole pozivamo, naj se pridružejo ter naj redno obiskujejo pouk. Uspeli v šoli bodo koristili njim, domu in narodu.

IZ PEVME

Gospodje pri ONAIR imajo kar naenkrat veliko naglico, saj so starše z Oslavja in iz Pevme pozvali, naj vpišejo otroke v vrtec na sam veliki in zapovedani praznik Brezmadežne. Vrtec pa še ni niti končan in še precej časa bo preteklo, preden se prostori primerne posušijo. Starši bodo seveda budno pazili, da je vrtec zares slovenski, zato ne bodo v njem trpeli nobenega raznarodovanja. Oslavci pa so že tako izrazili veliko nezadovoljstvo, da jim je bil s tako naglico vzet vrtec, ki je jako dobro uspeval; za njihove malčke bo pot v Pevmo zares predolga in tudi nevarna.

Vsi starši ponovno dvigamo glas proti le italijanskemu napisu na marmornati plošči na otroškem vrtcu. Zato še enkrat zahtevamo, da se v ploščo vkleše enak napis v slovenskem jeziku. Načelo o enaki meri za vse, ki ga tako vneto naglašajo goriški župan dr. Bernardis, se mora tudi tu uveljaviti.

IZ DOLA

Naše vasi se v Novem listu pogosto pritožujejo, da oblastva prehudo zanemarjajo naše javne potrebe. Nimamo še stalne cerkve kakor tudi ne pravega pokopališča; doslej smo svoje rajne nosili na vojaško pokopališče na Palkišče. Zadnjič pa smo iz Novega lista zvedeli, da je za naše pokopališče končno le odobrena vsota enega milijona in osem sto tisoč lir. Čeprav je bil doberdobski dopis nekoliko nejasen, smo vendar vedeli, da je ta denar namenjen našemu pokopališču. Denar so seveda nakazali doberdobski občini. Njen požrtvovalni in delavni župan se je več let trudil za to našo javno potrebo.

Danes že pokojni gospe Zofiji Pahor gre precejšnja zasluga, da je letos na naši ljudski šoli dvorazrednica. Saj je pokojnica navduševala starše, da so dvorazrednico vztrajno zahtevali. Šolsko skrbništvo je končno le ustreglo naši želji, za kar mu tudi na tem mestu izrekamo zahvalo.

Doslej je bil naš klic po električni luči glas vpijočega v puščavi. Navadni ljudje ne razumejo, zakaj morajo leta in leta oblastvom dokazovati potrebo po moderni luči, ki jo uživa že vsa naša bližnja in daljna okolica. In vendar ležijo naše vasice ob glavni državni cesti ter živahni prometni žili. Zato moramo še toliko bolj obžalovati nezanimanje oblastev za življenjske koristi našega ljudstva.

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE za Tržaško ozemlje

V SOBOTO, 10. DECEMBRA, OB 20.30 IN
V NEDELJO, 11. DECEMBRA, OB 16.30 V
PROSVETNI DVORANI V GORICI

Oskar Wuehner

„Pastirček Peter in kralj Briljantin“

V TOREK, 13. DECEMBRA, OB 17. URI V
KINODVORANI V SKEDNJU
Grimm-Skufca

„Janko in Metka“

Beneška Slovenija - Kanalska dolina

Novice iz Kožjiške doline

Iz Kožjiške doline pri Sv. Lenartu prihajajo v zadnjem času kaj čudne novice. Najbolj pomembna je pač ta, da sta v tednu pred 1. adventno nedeljo zapustila svoji fari duhovnika iz Kosce in Lese ter se preselila na svoja domova. Zakaj se je to zgodilo, ne bo težko uganiti.

Don Remigio Boldarino, Furlan po rodu, je duhovnik neke škofije v Romagnu. Iz nam neznanih razlogov je pred leti priromal v videmsko nadškofijo. Ker ravno tedaj ni v Kosci bilo duhovnika, so cerkveni predstojniki bili veseli, da so tja poslali laškega duhovnika. Don Boldarino ne le da ni znal besedice slovenski niti za spovedovanje starih in umirajočih, marveč je tudi odkrito mrzil vse, kar je bilo slovenskega. Stare molitve so morale popolnoma izginiti ne le iz cerkve, ampak tudi iz družin. S tem ravnanjem si je Boldarino pridobil popolno naklonjenost domačih, čedadskih in videmskih »komitašev«, ki tako budno pazijo, da bi vera in domovina ne prišli v nevarnost zaradi božje besede in molitve v domačem jeziku. Njegovo raznarodovalno delo v cerkvi in izven nje je bilo dobro nagajeno: g. Boldarino ni stradal kakor drugi duhovniki v okolici. Pa tudi njemu poverjene ovčice so dobivale tu pa tam kake nepričakovane ugodnosti kot nagrado za to, da so od staršev podedovane molitve odpravili. Ne vemo za pravi vzrok njegovega odhoda. Ker pa bo, kakor se sliši, vikarija Kosca postala župnija, je mogoče, da jo je g. Boldarino zato zapustil, ker ne spada v videmsko nadškofijo.

Preč. g. Artur Blažuta, naš rojak iz terške doline, je pred leti prišel za vikarja na Leso. Ker se kot vesten in značajan duhovnik nikoli ni vdal za vero pogubonosnim zahtevam šovinistov, je moral kot ostali slovenski duhovniki nositi vse posledice spletk, klevet, obrekovanja in neprestanega živčnega boja, ki so ga vodili zoper njega zakleti in dobro plačani »varuhi domovine in vere«. Saj imajo ravno na Lesi najbolj zlobnega in aktivnega zastopnika zloglasnih Mussolinijevih republikancev.

Ker ne najde noben zavedni beneški Slovenec, kaj šele duhovnik, nikjer zaslonbe in obrambe, je obsojen na hudo moralno trpljenje. In prav to je fizično strlo tudi g. Blažuta, da je moral zapustiti službo in se zateči na svoj rojstni dom.

Take cerkvenopolitične razmere so možne le na oni strani »železne zavesce« in v Beneški Sloveniji!

UKVE

V nedeljo, 4. t. m., so imeli naši kmečki gospodarji, člani zadrugne mlekarne, važno sejo, na kateri so med drugim razpravljali tudi o zaračunavanju v mlekarno prinesenega mleka po odstotkih maščobe. To bi bilo vsekakor bolj pravično. Tak način zaračunavanja bi obenem vplival tudi na boljšo izbiro molzne živine. Tako vrednotijo mleko že v mnogih krajih. Ker pa je to za nas novost, je potrebno, da pride večina živinorejcev sama do prepričanja, da bi to bilo v njihovo korist. Na seji zaenkrat niso mogli priti do nobenih sklepov, ker mora upravni odbor

prej izdelati in predložiti praktičen načrt, kako bi se novo vrednotenje izvršilo.

Rateče — Bela peč

Pri nas so poroke bolj redke. Zato je bil za vas velik in vesel dogodek, ko smo pred kratkim praznovali kar dve. V belopeški cerkvi so si obljubili večno zvestobo Fajdiga Matevž in Benet Meri ter Beltrami Albert in Omen Marija. Obema paroma, posebno še nevestama, želimo vsi vaščani obilo sreče in bogatega božjega blagoslova na novi življenjski poti. Željam in čestitkam se pridružuje tudi uredništvo Novega lista.

Naše gore so zasnežene. Tudi po dolini je pred enim mesecem bilo že precej snega, a je hitro skopnel. V zadnjem času se nam zopet obeta lepo vreme.

Pred kratkim nas je zelo razveselil ukrep trbiškega avtobusnega podjetja, ki je končno podaljšal vožnjo do naše vasi. To je za nas pomembna pridobitev!

Dopisi iz Goriške

Z VRHA

Že v mnogih dopisih smo se pritožili, da se nam pošta dostavlja zelo neredno. Časopise dobimo večkrat komaj v torek. Pa tudi važna pisma prejemamo pogosto šele tedaj, ko je ta ali oni rok že zapadel. Celo za smrt sorodnikov v dolini zvemo večkrat šele nekaj dni po pogrebu. To so zelo žalostne razmere, ako pomislim, da gre za vas, ki šteje 65 hiš in blizu 300 prebivalcev. V zadnjem dopisu smo poudarili, da je poštni urad trenutno naše najvažnejše vprašanje. Čudimo se malomarnosti poštne uprave, ki kljub mojim pozivom ne poskrbi, da se ta zadeva zadovoljivo reši.

BELI GRAD ZAKLETI GRAD

Zdaj pa pride sam prestolonaslednik v to osje gnezdo! Ni prišel prostovoljno, saj je sam bil za to, da se uvede trializem, to je da se poleg Nemcem in Madžarom dovoli tudi Slovanom v Avstriji neka samouprava. Morda so ga prav te pravične ideje do tlačnih slovanskih narodov spravile v smrt.

Mrtvec je vmes

Franca Ferdinanda je kmalu zajela miramarska usoda. Prišel je v najožji stik z ljudmi, ki so kakorkoli imeli opraviti z Miramarom. Bil je bratranec prestolonaslednika Rudolfa. Ko se je ta usmrtil, je nadvojvoda Franc Ferdinand po dinastični avstrijski uredbi postal dedič za prestol. Stari cesar pa ni mogel trpeti mladega moža, nekoliko tudi zaradi drugačnih političnih načel, ki se niso strinjala z mislimi »starega«. Drugi vzrok je pa bil mrtvi sin Rudolf, ki se je po njegovem tako sramotno odrekel kroni in jo prepustil temu Francu, ki izvira celo iz stranske habsburške veje.

Mrtvi edinec Rudolf je stal kot ledena stena med obema. Prišlo pa je vmes še tretje. Cesar je hotel, da bi se novi prestolonaslednik oženil s Štefanijo, vdovo po Rudolfu. Načrt samotnega starca v »Hofburgu« se je podrl na trmi Franca Ferdinanda, ki je izjavil, da njemu bo narekovalo srce, ne pa

cesarjev ukaz.

Nagonsko se je prestolonaslednik izogibal oseb, ki so bile zaznamovane, toda ravno po njem in njegovi družini je usoda najbolj kruto udarila. Še preden je prvič videl Miramar, je že bil v njegovem vrtincu.

Ko je Ferdinand odklonil Štefanijo, je cesar zahteval, da se mora poročiti z eno izmed angleških princesinj, tako da bi se politične razmere med Avstrijo in Anglijo malo utrdile. Bodočemu cesarju pa tudi to ni bilo mar. Zadnje vezi med najvišjima predstavnikoma monarhije so se zrahljale. Zopet se je stari tresel od jeze in si dal postaviti na pisalnik veliko sliko mrtvega Rudolfa...

Prav v tem času so se spletale nove srčne vezi med Francem Ferdinandom in lepo češko grofico Chotek. Spoznal jo je v težkih trenutkih življenja kot dvorno damo v Požunu v gradu nadvojvodinje Izabele. Ta, ki je imela šest za možitev godnih hčera, je upala, da bo bodoči cesar eno teh poročil. Zato je vsa srečna sprejemala visokega gosta. On pa je prihajal v hišo le zaradi lepe grofice.

Izdajalska ura

Dolgo časa je prestolonaslednikova ljubezen do lepe grofice ostala prikrita. Nekega dne je pa nadvojvoda pozabil na igrišču te-

nisa zlato uro z grbom. Sluga Huber jo je našel in nesel gospodinji nadvojvodinji Izabeli. Ta je takoj spoznala, čigava je ura in je že upala, kako bo s pretvezo vračanja ure zopet privabila Franca Ferdinanda v krog svojih šest poroke željnih hčera. Nenadoma se pa pokrovček odpre in zadaj se pokaže ljubka glavica. Kot da bi jo gad pičil, vrže gospa uro na mizo in pozvoni možu. S psovkami kar obsuje svojega počasneta generala, češ kako da ni videl, da hodi prestolonaslednik k njim le v goste, da se pa skrivaj sestaja z dvorno damo grofico Chotek.

Čez nekaj minut je že vsa trepetaje stala mlada dvorjanka pred razjarjeno dvojico. Gospodinja ji na prav strupen način pokaže izdajalsko uro in sikne: »Pripravite kovčke! V pol ure ven iz naše hiše!«

Neodločno je uboga mladenka stala v dežju pred postajo v Požunu. Kam naj se obrne? Doma nima več; starši so že mrtvi. Bratje, ah ti! Lepi ulanski častniki samo zapravljajo ostanke dediščine. Ko bi vsaj tiste ure in slike ne bilo!

Ta je pravzaprav potegnila Zofijo in Franca Ferdinanda neizbežni usodi v objem. V grofici je zmagala ženska. Brzojavila je na Dunaj. Na postaji jo je skrivaj že čakal nadvojvoda.

(Nadaljevanje)

Ali si že poravnal naročnino?

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Utisi z razstave Toneta Miheliča

Po daljšem času je spet razstavljal slovenski umetnik Tone Mihelič v središču Trsta, v galeriji »Trieste« v Drevoredu XX. septembra, kjer je pokazal plod svojega dela zadnjih dveh let na Tržaškem. Razstavil je okrog 60 del, skoro sama olja.

Dela bi lahko razdelili po prvem vtisu — če ne upoštevamo portretov — na tri večje cikle: v delu s tržaškimi in goriškimi motivi oziroma motivi iz okolice teh dveh mest, na »rimski ciklus« z motivi iz Rima in okolice ter na skupino slik s Sicilije. Umetniško je najboljša prva skupina, četudi sem našel tudi v drugi, posebno pa še v tretji prav dobre slike. Zdi se mi, da je slikal Mihelič goriške in tržaške motive — pomlad v Brdih in slikovito obalo od Trsta do Sesljana s črmi in strmimi skalnimi pečnami — z mnogo večjim občutjem in ljubeznijo kakor motive v Rimu ali na Siciliji. Znal je najti njihovo intimnost, njihovo skrito, značilno lepoto in izraz, kakor ga odkrijemo le s časom pri človeku ali pokrajini, ki sta nam draga. V Rimu in na Siciliji pa je gledal, ali bolje rečeno, iskal le bolj slikovitost in zunanjo lepoto, kakor jo človek išče pri mimobežnih srečanjih in prijateljstvih, ali kakor ju išče turist.

S tem nočem reči, da je prinesel Mihelič s seboj iz Rima in s Sicilije le slikarske posnetke lepih krajev, kot prinese turist s seboj lepe fotografske posnetke. Mihelič je ostal tudi tam umetnik in včasih je slikal tudi z ljubeznijo in prevzet, kot je prevzet resnični umetnik pred motivom, ki vzbudi v njem stvariteljski nagon. O tem pričajo — kot rečeno — nekatere pomembne slike. Vendar pa je obiskovalec občutil pred večino slik, ki prikazujejo rimske parke in vodomete ali razkošne vrtove na Siciliji, neko prisiljenost, dejal bi skoraj neko trgovsko preračunljivost, kakor da je Mihelič preveč mislil na prodajno vrednost slik s takimi motivi in mnogo manj na svojo umetnost. To je morda povedano nekoliko brezobzirno, vendar se mi zdi potrebno, da končno nekdo Miheliču čisto odkrito pove, da s takim slikanjem ne bo prišel posebej daleč. Prej ali slej se bo znašel na meji, ki deli umetnost od obrti. Pred tem ga za zdaj varuje še njegov v bistvu zdrav umetniški čut, a tudi ta mu bo ob takim slikanju in ob taki preračunljivosti s časom otopel. Če bi bil manj navično iskren, kakor kot umetnik v svojo srečo je, bi bil morda že tik na tej meji. Tako pa lahko rečem, da se ji samo približuje, kar je zaenkrat opaziti le v delu njegovih slik.

Da pa je umetnik po božji volji, je dokazal z drugo polovico svojih razstavljenih slik, z motivi s slovenske zemlje. V njih je barvna skala mnogo močnejša, v njih je občutiti mnogo močnejši umetniški navdih in tudi izdelava je skrbnejša kot v večini slik iz Italije. Morda je temu vzrok tudi to, da je imel za slikanje tržaških in goriških motivov na razpolago več časa in se jim je lahko bolj posvetil kakor pa motivom, ki jih je naslikal med bivanjem v Rimu in na Siciliji, ki ni bilo v bistvu nič drugega kot kratek obisk — ali raziskovalno potovanje, vsaj kar se Sicilije tiče. Rad bi, da bi se Mihelič zavedel svojega umetniškega poslanstva in svoje umetniške sile v polni meri in bi ne podlegel raznim »trgovskim« skušnjavam, vsaj ne tako lahko, zakaj jasno je, da od umetnika ne moremo zahtevati nič nemogočega in da je tudi on človek,

ki mora jesti. Toda padci in prilagajevanja občinstvu morajo biti izjeme, ne pa preiti v navado.

Teh nekaj svarilnih ali — če hočete — brezobzirnih besed sem moral povedati Miheliču predvsem zato, ker ga imamo radi in bi se nam zdela velikanška škoda za vso slovensko skupnost tu na zahodni meji slovenstva, če bi začel popuščati v svojem umetniškem nastopu in se odločil rajši za gladko in lagodno pot navzdol pamesto navkreber.

Moram pa tudi priznati, da sem moral dolgo uživati stati pred nekaterimi slikami in te so mi vzbudile novo zaupanje v Miheliča in mi navdihnile misel, da je najbolje, da smo odkriti z njim, da tako obvarujemo ali bolje rečeno pomagamo razviti njegovo umetnost. Med takimi njegovimi deli je bilo tudi nekaj portretov, zlasti portret priletne gospe. In če bi hotel biti čisto pravičen do Miheliča, bi moral zdaj napisati še nekaj pohvalnih odstavkov, kar pa mi že zaradi prostora ni mogoče. In tudi za to ne bom storil tega, ker so to opravili že drugi ocenjevalci. Vsekakor pa je bolje, da jemlje kritika Miheliča resno in da tudi on jemlje kritiko — in tudi javnost — resno. **b. s.**

Mladinski literarni večer v Gorici

Mladi literati so 3. XII. t. l. v Gorici recitirali lastna dela; gostovali so tudi tovarši iz Trsta. To niso neznana imena; srečali smo jih že v »Mladih vzorih« in po tržaških »Vajah«, le da nekatera — celo bistvena — manjkajo. Cestitjam pogumnim in skromnim.

Prva je recitala črtica »Prvi ples« Znidaršičeva iz Trsta. Dovršeno je recitala delce, ki ni ravno idejno globoko, a je odraz miselnosti mladih dni, slovenskega dekleta iz vlemesta v vrtincu kultur. Skoda, da ni brala še kaj drugega, da bi si lahko ustvarili jasno sodbo; želeli bi pa, da se reši iz labirinta subjektivnosti.

Filibert Benedetič se je odlikoval v pesmi če ne celo v odi »Slovanski lepota«, ki je čisto sodobna slovanska realna lepota; v njej ni pridiha mesianstva kakšnega Mieczkiewicza...

Druge pesmi seve ni mogel vskladiti v ta veličastni okvir in v njegovih pesmih Slovesa je manjkal oni prizvok, ki je najskrivnejši; mogoče ga bo ustvaril v kakšni drugi literarni zvrsti. Benedetič je problematična natura, ki išče šele lastno dušo in narodovo ter lastni slog. Misterij poezije pa je poleg ideje tudi oblika.

Črtice Majcenove so me presenetile. Preprostost in odkritosrčnost veje iz njih, cvetliški slog cvetliške duše. Upam, da jo srečam še pri nas in v revijah.

Zrel je slog Fabjanove in zrela njena proza. Včasih kakšen njen izraz razodene poezijo, zakaj poezija je tudi v prozi — gracija in sublimacija —. Ko bo postal njen realizem po idejah in izrazu bolj umerjen, to je poetični realizem, jo bom raje poslušal. Vsekakor ona že hodi svoja pota.

Sonje Pertotove slog je včasih preveč kamenit, realizem njene pesmi vsebuje prej razglasje kot poezijo. Besede in ideje ji je treba izbirati. Njena »Nabrežina« pa je vzbudila v srcih lep odmev. Naj hodi po tej poti v zarje in spomlad naroda in naj bo mladost in maj zares le mimobežnost.

Vislava me je očarala s svojim ekspresionizmom v prozi in pesmi. Nevarnost pa je, da zdrkne njena pesem v prozo, v intelektualizem. Do kraja doživite se njene pesmi »Materik« in začuda se je vživela v »Kras«. Proza je dramatična. Lahko bo uspela v vseh vrsteh, ker ima poleg čuta za strastnost, bogato intuicijo in neizčrpno domišljijo. Če ne zvezda bo gotovo postala zvezdica na nebu slovenskega slovstva. Skoda, da ni recitala še svojevrstnih svetopisnih, ki bi blažilo vplivale.

Zdi se mi, da je ta generacija po idejah enostranska, Levstik bi rekel enoplatna. »Prišel čas je krog Božiča« je glasiral Murn, a ona ne sluti božiča, v njej ni več hrepenenja Ivana Cankarja, ni bogoskatejstva velikih slovanskih pesnikov in pisateljev ali pa je skrito v zaklenjeni kamrici, v katero kritik nima dostopa. **Bršljanski**

Kako je z našo zahodno kulturno mejo?

II.

(Nadaljevanje in konec)

Sedanja Italija iznenadi vsakega tujca s svojim velikim povojnim civilizacijskim razvojem ter z novim navzven bleščečim načinom življenja. Tudi slovenski ljudje v Trstu in Gorici so bili povojna leta poleg in so doživeli ta povojni italijanski razvoj. Vse to vpliva na našega človeka pod Italijo, ki se navzema, polagoma prepaja z izhlapevanji te moderne tehnične civilizacije. Italijanska knjiga in italijansko predavanje ne prideta niti do italijanskega odraslega človeka, še manj pa do slovenskega. Toda knjiga je en sam, morda stari način kulturnega oplajanja: je polno novih, civilizacijskih prijemov, ki prinašajo sicer vsakokrat zraven tudi šeepec kulture, toda vsipajo jo nenehoma od vseh strani, neopazno: kino, televizija, cestni lepaki, italijanske ilustracije, oprema hiš, bari, cestna motorizacija, neprestano menjajoča se moda in toliko drugih stvari iz dnevnega življenja. Tržaški Slovenci postajajo različni od nas v Sloveniji, in manj različni od Italijanov v Trstu in Furlaniji.

Sedanja Gorica pod Italijo ni niti blede senca nekdanje Gorice Simona Rutarja, obeh Gregorčičev, Erjavca, Dermote, Turne in toliko drugih slovenskih javnih delavcev. V svojih stavbah je Gorica popolnoma prenovljena, toda na kulturnem mestu tako puščoben plevel dolgočasa. Dva, trije kinematografi skrajšujejo v delovnih večerih in nedeljskih popoldnevih dolgočasnost zapuščene provincije mestu 42.000 prebivalcev. Italijani ne premorejo ne le najbolj skromnega, stalnega gledališnega ansambla, temveč ne zmorejo niti kratkega gostovanja kake potujoče operne ali dramske skupine. Go-

riški Italijani ne poznajo široko razvitega ljudskega prosvetnega dela, goriški Slovenci pa nimajo starih za svoja številna prosvetna društva v mestu Gorici in na deželi, ker jim je vse vzel fašizem. Nova demokratična Italija ob meji, vsa naphana z begunskimi naselji iz Istre, nikakor ne more najti poti in poguma, da bi priznala fašistično krivico in jo popravila. Tako ima mala slovenska manjšina na Goriškem več svojih sicer preprostih kulturnih prireditev z zbori in amaterskimi predstavami, seveda z repertoarjem polpretekle dobe, kot pa italijanska večina v deželi. Toda kljub temu kulturnemu prizadevanju slovenska manjšina v mestu kopni, slovenski šolski razredi postajajo zaskrbljeno bledekrvni, ker pritiskajo na starše ekonomski razlogi zaposlitve.

Beneška Slovenija je kulturno skoraj tam, kjer je bila pred 100 leti, še pred Trinkom. Nikjer ni najti organizirane oblike, v kateri bi prišla v tej deželi slovenska kultura do izraza: ne šol, ne prosvetnih organizacij in ne tistih oblik skupnega religioznega doživljanja v domačem jeziku, ki so bile pri ostalih Slovencih na začetku njihovega kulturnega prebujanja. Pet let imajo v svojem jeziku časopis, v katerem se učijo brati in pisati v svojem narečju; torej tisk izpred novičarske dobe. Mladina poskuša z neugnanim optimizmom spraviti v delovanje prosvetno društvo »Trinko«, ki naj bi bilo v zelo težkih političnih prilikah v Videmski pokrajini skromna osnova za začetno prosvetno delo. Kulturno nista ne Cedad ne Videm, dve sosednji furlanski mesti, dala tej deželi ničesar. Ze od vsega začetka, po letu 1866, so ustanavljali slabe italijanske šole, ki pa so bile tako bedne, da niso mogle niti raznarodovati, kar pač sicer ni težko, če

daješ samo tuje šole. Ker ni bilo uspeha s šolskim italijaniziranjem, so dali še več italijanskih šol, kar naprej novih šol, modernih, z večjimi okni, toda svetloba italijanske kulture nekako poče posijati v te šolske prostore. Gospodarsko, kulturno in tudi civilizacijsko bedna vas v Beneški Sloveniji je apatična, ljudstvo beži na najtežje delo v tujini in se drži konservativno svoje »slovenščine«. Skupina mladih ljudi, ki se uči pri sosednjih goriških in tržaških Slovencih, hoče pa tej večstoletni ledini zorati brazde za mlado slovensko prosvetno življenje.

Le etnograf bi še paberkoval nekaj blaga v vaseh Kanalske doline. Nekaj običajev ob vaških praznikih, in le tu pa tam nekaj slovenskega petja po gostilnah je edini dokaz, da so bile vasi ob zahodnih Julijcih čisto slovenske. Sporazum med Hitlerjem in Mussolinijem tik pred vojno je narodnostno zmešal to dolino in jo napolnil z italijanskim, furlanskim in celo beneško-slovenskim elementom od juga. Te narodnostno mešane vasi sprejemajo le uradno porcijo italijanske kulture preko italijanskih šol in se navzemajo tudi tega, kar prinaša s seboj živžav turističnega življenja. V preostalih slovenskih ljudeh, ki jih je okoli 2000, pa je manj hotenja po lastnem kulturnem življenju kot v siromašni Beneški Sloveniji.

Dolg in zelo ozek je lok Zahodnih Slovencev, ki žive v Italiji od Ziljskih planin do sredozemskega grmičevja Debelega rtiča pred Koprskim zalivom. Mesta na tej zemlji niso slovenska in so izžarevala bolj svojo italijansko civilizacijo kot kulturo med Slovenci po mestih in na deželi. Ta proces teče dalje. Se najbolj od vseh mest na Primorskem je italijanstvo Trsta sprejemalo vplive slovenske kulture in vplivalo preko svojih največjih in prav zato najbolj strpnih sinov na slovenske kulturne kroge. (Konec na 10. strani)

GOSPODARSTVO

RAZSTAVA VIN V GORICI

Ob sejmu sv. Andreja je bila v Gorici tudi razstava, oziroma pokušnja vin, ki so jo letos priredili devetih po vojni. Prostor je bil okusno urejen in opremljen.

Prireditelji razstave so hoteli pokazati najboljše vina, ki jih goriška dežela premore, a to se jim je le delno posrečilo, ker niso bila na razstavi zastopana nekatera vina z Oslavja in Steverjana, ki so letos res prvovrstna. Večina vin je bila iz zgornje Furlanije, ki meji na Brda.

Razstavljena so bila lanska in letošnja vina. Slednja pa v glavnem niso še gotova in udelana. Ker vsebujejo sorazmerno mnogo vezane kisline, ne kažejo še pravega, zaokroženega, skladnega okusa. Po nekaj mesecih bodo mnogo boljše kot so danes.

Razstava pa kaže smer, v katero bi se moralo razvijati naše vinogradništvo. Na prvem mestu je tokajec, katerega je tudi največ bilo razstavljenega in nudenega za pokušnjo. V splošnem je zelo dober; kot namizno vino je morda nekoliko premočan. Ker pa tokajec tudi dobro rodi, ga moramo priporočiti kot glavno sorto, ki naj se goji. Na drugo mesto spada zelenec ali verduc, ki je že sedaj popolnoma ubrisan in čist. Primešan k tokajcu pomaga tudi tega učistiti. Zelenec ali verduc ima zelo harmoničen okus. Tretje mesto bi lahko delila sauvignon in laški rizling; na konec bi dali — in s tem najmanj priporočali — malvazijo in renski rizling.

Poglavje zase pa je na razstavi zavzemal burgundec ali pinot, predvsem sivi. V naših krajih je to gotovo najodličnejše vino. Ima zelo skladen okus in ga lahko ohranimo več let: čez leta postaja še boljši. Žal ni trta posebno rodna; naše vinogradništvo pa mora stremeti za tem, da goji sorte, ki rodijo mnogo dobrega vina. Taka sorta pa je predvsem tokajec. Škoda, da ni tokajec vino, ki bi bilo primerno za staranje in je z njim tako kot z rebulo ali s kraškim teranom: so odlična vina, toda le v prvem letu starosti.

V Gorici smo videli, da med črnimi vini popolnoma prevladuje merlot.

Zanimivi poskusi s krompirjem

Kmetijsko nadzornišvo v Vidmu je priredilo v huminskem (Gemon) in tarčentskem okraju tekmo za velike hektarske donose in za pridelovanje semenskega krompirja. Tekmovanja se je udeležilo 82 kmetovalcev, med katerimi so bili mnogi iz terskega dela Beneške Slovenije. Ti so gojili predvsem krompir za seme.

Doseženi uspehi so sijajni, saj je znašal največji hektarski donos 681 q ali skoraj 250 q gomoljev na njivo. Če računamo ceno krompirja samo na 16 lir, je prekosila vrednost gomoljev z enega hektarja milijon lir ali 400.000 lir na njivo.

Največje hektarske donose je dala nemška sorta »Jakobi«, kateri pripada zgoraj navedeni pridelek 681 q, in še nadaljnjih 4 preko 600 q. Tekmovalec, ki je s to sorto najmanj pridelal, je še vedno dosegel hektarski donos 417 q. Na drugem mestu je tudi nemška sorta »Agnes« z največjim hektarskim donosom 599 q in najmanjšim 317. Na

tretjem mestu je ameriška sorta »Kennebec« z največjim pridelkom 596 q na hektar. Četrto mesto si je priborila angleška sorta »Majestic« s pridelki nad 400 q na hektar. Tekmovalci so sadili predvsem te sorte, le redki druge kot n. pr. »bintje«, »berlinski okroglic« in tudi »bianca slava«, pod katero je mišljen naš stari »kamnik« ali sorta »oneida«; v enem primeru je ta sorta dala hektarski donos 449 q.

Poskusi so pokazali, da je najbolje saditi celi srednji krompir; če pa je gomolj velik, ga prerežemo na polovico. Najprimernejša razdalja med vrstami je 70 cm, v vrsti pa 28 cm.

Nekateri tekmovalci so zelo bogato gnojili. Pred oranjem so raztrosili po 800 q zrelega hlevskega gnoja na hektar, potem pa še 700 kg superfosfata in 300 kg kalijeve soli. Po oranju so raztrosili po vrstah še 3 q gnojila PKN ali S. Gobain. Pri pletju in osipanju so v dveh ali treh obrokih raztrosili kot navrhno gnojilo še 300 ali celo 400 kg žveplenokislega amonijaka (primernejši bi bil čilski ali apneni soliter!).

Tako gnojenje je gotovo drago, a samo na to ne smeš gledati, ker moramo predvsem presoditi gospodarski uspeh. In ta ni izostal: V splošnem so znašali stroški za nabavo odbranega semena L. 60.000 na hektar, stroški za nabavo umetnih gnojil pa 30.000, skupaj

torej 90.000 lir na hektar ali 33.000 na njivo. Redni letošnji pridelek — z navadnim gnojenjem in z domačo sorto — je znašal okoli 200 q na hektar. Tekmovalci pa so pridelali v srednjem 428 q na hektar, torej 228 q več, kar da po ceni 16 lir za kg krompirja vsoto 364.000 lir. Če od te vsote odbijemo 90.000 lir stroškov, ostane 274.800 lir čistega dobička na 1 ha ali 100.000 lir na eno njivo.

Sedaj škropite breskve!

Kodra je najhujša bolezen na breskvah. Namesto da bi spomladi listi bili lepo zeleni in poganjki ravni, se pojavijo veliki debelomesnati listi, navadno rdečkaste barve, čudno zviti — kodrasti — na skrivljenih mladih poganjkih. Pozneje listi odpadejo in z njimi tudi zarojeni sad, poganjkov pa nihče več ne zravna. V poletnih mesecih drevesce nekoliko ozdravi, a ostane šibko. Če nočes imeti spomladi takih dreves, jih moraš sedaj (na vsak način v adventu) poškopiti z raztopino modre galice in apna. Najprimernejša raztopina je 2 do 3 kg modre galice in odgovarjajoča količina apna v 100 litrah navadne vode.

To je prvo škropljenje, ki na noben način ne sme izostati. Škopiti pa moramo pozneje še enkrat, in sicer med 1. in 15. marcem, to je kakih 10 dni pred razcvetenjem. Takrat škropimo z enako raztopino.

Pripominjamo, da »aspor« izborna nado-mešča modro galico pri škropljenju trt in krompirja proti peronospori — ni učinkovit proti glivici, ki povzroča kodravost breskev. Zato jih škropimo samo z raztopino modre galice.

Sportni pregled

NOGOMET

Pretekli teden ni bilo meddržavnih srečanj v nogometu. V Jugoslaviji in Italiji so se nadaljevale tekme za prvenstvo raznih lig. Zanimivo je to, da je bila ta nedelja precej žalostna za oba lanskeletna državna prvaka: za Hajduka in za Milan, le z razliko, da je Hajduk izgubil na tujem igrišču proti BSK (2:0), medtem ko je bil Milan poražen doma (2:0). Premagala ga je odlična Fiorentina, ki je letos najresnejši kandidat za naslov prvaka Italije. Že sedaj vodi na lestvici s tremi točkami pred Torinom, Interjem in Romo.

V Jugoslaviji pa je sedaj na prvem mestu Radnički s 17 točkami, za eno točko pa zaostajata Crvena zvezda in Partizan.

Mislil, da ni potreba posebej poudariti, da je Triestina na predzadnjem mestu in da se tudi to nedeljo, čeprav je menjala svojega vaditelja, ni izkazala. Če ne more doma premagati niti oslabiljene Novare, je bolje, da se duhovno pripravi na to, da bo šla letos v B ligo, čeprav bi spadala po sposobnosti celo v C ligo.

NAMIZNI TENIS

3. in 4. dec. so bile v Ljubljani tekme za namiznoteniško prvenstvo Slovenije. Že v moški disciplini je nastopilo kar 64 tekmovalcev. Iz tega vidimo, kako se je ta športna panoga pri nas udomačila. Zlasti so se topot izkazali Kranjčani, katerih najboljša igralca sta se tudi uvrstila v finale. V odločilni igri je Hlebš zanesljivo in prepričevalno premagal nevarnega tekmeča Ahačiča (3:0).

Tudi pri mladincih sta se uvrstila v finale dva tekmovalca iz Kranja: Teran in Cesen. Bolj uspešen je bil prvi in si tako osvojil naslov mladinskega prvaka Slovenije. Pokazalo se je, da so letos zlasti mladinci precej napredovali.

V ženski disciplini je presenetila 15-letna Plutova, tudi iz Kranja, ki je premagala že dvakratno prva-kinjo Slovenije Bogatajevo, vendar je v finalu podlegla izkušeni Pogačarjevi s 3:0, ki je tako že petič postala narodna prvakinja.

Pri mladinkah je zmagala Teranova, drugo mesto pa je tudi tu zasedla Plutova.

V moških dvojicah sta zasedla 1. mesto Hlebš-Ahačič, pri mladincih Teran-Cesen; ženske: Bogataj-Plut; mladinke: Teran-Dolenc.

Mešane dvojice: člani Teranova-Hlebš, mladinci Plutova-Teran.

PLANINISTVO

Mlada slovenska alpinista Kunaver in Mahkota sta v ugodnih snežnih razmerah preplezala nemško smer severne triglavske stene. Za vzpon sta rabila 80 ur in sta morala v steni trikrat prenočiti. Njun uspeh je pomemben, ker je to prvi zimski vzpon v tej smeri.

PLAVANJE

V sredo se je začelo v Budimpešti mednarodno prvenstvo Madžarske v pokritih bazenih. Na 100 m prosto je Madžarka Valerija Gyenge postavila nov svetovni rekord. Progo je preplavala v času 1:04,5. Med moškimi je dosegel v isti disciplini Nyeki (M) odličen čas 58,1; zmagal je tudi na 200 m prosto, kjer je prekosil za 1 sekundo italijanskega prvaka Angela Romanija. Romani ni mogel pokazati vseh svojih sposobnosti, ker je imel zaradi prehlada vročino. Bolje se je izkazal dan prej, ko je zmagal na 400 m prosto.

Dobre uspehe so dosegli tudi: Tumpek (200 m metuljček 2:25,1), Hansen iz Danske (200 m prosto ženske 2:58,5), in Van Alpen iz Nizozemske (100 m hrbtno ženske 1:13,3).

Ob tej priliki sta se srečali tudi reprezentanci Madžarske in Italije v waterpolu. Zmagala je Madžarska s 7:3, drugi dan pa z 8:2.

Na waterpolo turnirju v Hanovru je zmagalo moštvo Mladosti iz Zagreba, ki je premagalo reprezentanco Španije s 3:2, ekipo Wasserfreunde s 4:3 in igralo neodločeno s prvakom Nemčije — Rote Erde.

ZIMSKA OLIMPIADA

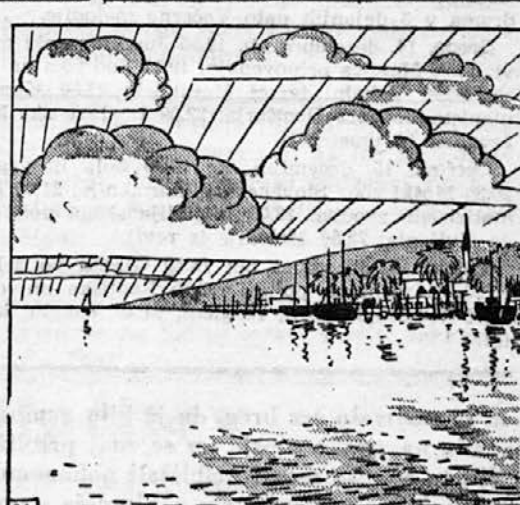
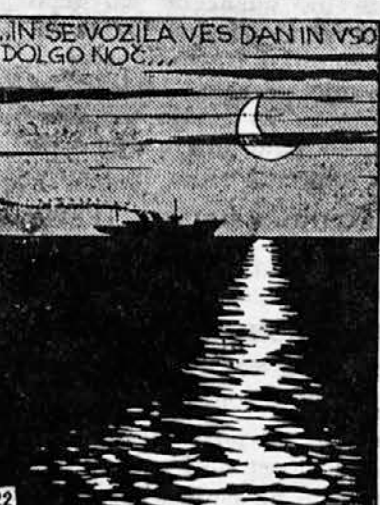
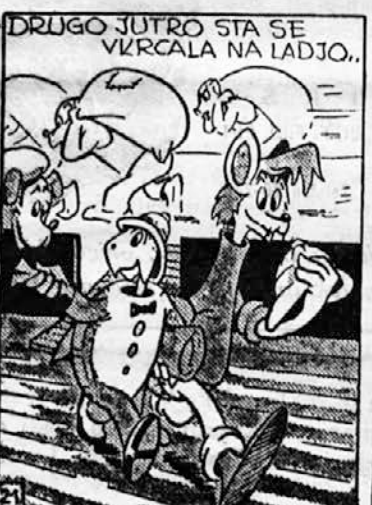
Za zimske olimpijske igre je pripravljenih skupno 34 držav, med katerimi je tudi Jugoslavija. Ta je najavila svojo udeležbo v naslednjih disciplinah: v smuku, v moškem in ženskem slalomu in veleslalomu, na 10 km, 30 km, 50 km, v štafeti 4x10 km, v klasični kombinaciji in v skokih.

Zanimivo je to, da sta dva ameriška alpska smučarja že prispela v Cortino, kjer se bosta pripravljala na olimpijske igre in se tako seznanila z dobrobo s tamkajšnjim terenom. Kmalu pa bodo prišli za njima vsi ostali ameriški reprezentanti. To si lahko privoščijo le bogata Amerika!

2

Za naše najmlajše

Zvito repec v Afriki

Guy De Maupassant

1

NA MORJU

Nedavno smo brali v časnikih sledeče vrstice:

Boulogne-sur-mer, 22. januarja.

Pišejo nam:

»Naše obrežno prebivalstvo, ki je v zadnjih dveh letih pretrpelo toliko gorja, je pravkar doživelo novo nesrečo. Ko se je ribiška ladja, ki jo je krmaril njen lastnik Javel, hotela vrniti v pristan, jo je zaneslo proti zahodu in vrglo na čeri nasipovega valoloma, kjer se je razbila.

Kljub naporom rešilnega čolna in kljub vrvju, ki so ga poslali s pomočjo izstrelka, so štirje možje in mornarček našli smrt v valovih.

Slabo vreme še vedno traja. Bojimo se novih nesreč.

Kateri Javel je bil to? Brat enorokega Javela?

Če je mož, ki je plesal s svojo ladjo na valovih in najbrž umrl pod njenimi tisočermi razvalinami, taisti, ki ga imam v mislih,

potlej je bil pred osemnajstimi leti priča neke druge drame, strašne in preproste, kakor so vse velike nesreče na morju.

Javel je takrat poveljeval enojamborniku z veliko ribiško mrežo.

Tak enojambornik velja za najboljšo ribiško ladjo. Zaradi okroglo oblikovanega trupa, ki plava na vodi kakor zamašek, more kljubovati vsakemu vremenu. Zato je zmerom zunaj na morju, ostri in slani vetrovi Rokavskega preliva ga nenehoma bičajo, on pa z napetim jadrom križari neutrudljiv čez valove in vleče za seboj ob strani pritrjeno dolgo in globoko mrežo, ki toliko da ne ostrga morskega dna, ko trga in lovi vase zaspane živali izpod skal, ploske ribe, ki se prilepljajo k pesku, nerodne morske rake z zakrivljenimi škarjami in jastoge z bodičastimi brki.

Kadar zaveje svež veter in so valovikratki, začno ribiči loviti. Ladjina mreža je pritrjena ob strani na dolg okovan drog; s pomočjo dveh vrvi, ki se na obeh koncih ladje odvijata s škripcev, jo spuščajo v globino. Ko se dvigne veter in se zgane še morski tok, začne ladja vleči za seboj pripravo, ki razsaja in pustoši po morskem dnu.

Ob lepem vremenu so odjadrali iz Boulogna, da bi vrgli mrežo. Precej zatem pa se je veter okrepil in bližajoči se vihar jih je prisilil, da so si začeli iskati zavetja. Ladjico je neslo prav do angleškega brega, toda razburjeno morje je tako udarjalo ob pečine,

TEDENSKI KOLEDARČEK

11. decembra, **nedelja**: 3. adv., Danazij, Gojica
 12. decembra, **ponedeljek**: Malosenci, Siroslav
 13. decembra, **torek**: Lucija, Vitača
 14. decembra, **sreda**: Spiridijon, Vojmir
 15. decembra, **četrtek**: Kristina, Cvetana
 16. decembra, **petek**: Obzebij, Zaronoga
 17. decembra, **sobota**: Lazar, Stojslav

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 7. decembra si dobil oz. da lza:

ameriški dolar	632—636 lir
avstrijski šiling	23,50—24,50 lir
100 dinarjev	70—70 lir
100 francoskih frankov	162—167 lir
funč sterling	1620—1680 lir
nemško marko	147—149 lir
pesos	17—18 lir
švicarski frank	147,50—149 lir
zlato	721—724 lir
napoleon	4300—4400 lir

RADIO TRST A

Nedelja, 11. decembra ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 11.30 Vera in naš čas; 12.00 Oddaja za najmlajše; 13.30 Glasba po željah; 19.15 Po domovih naših dedov; 20.30 Wolf-Ferrari: Stirje grobijani, opera v 3 dejanjih.

Ponedeljek, 12. decembra ob: 14.00 Grieg: Norveški plesi; 18.30 Z začarane police; 19.15 Radijska univerza; 20.30 Zbor Slovenske Filharmonije; 22.00 Iz italijanske književnosti in umetnosti.

Torek, 13. decembra ob: 13.30 Glasba po željah; 18.30 Koncert baritonista Marjana Kosa; 19.15 Zdravniški vedež; 20.30 Igra orkester Srečko Dražil; 21.00 Radijski oder — Lope de Vega: Fuenteovejuna, drama v 3 dejanjih nato Večerne melodije.

Sreda, 14. decembra ob: 12.55 Jugoslovanski motivi; 18.30 Mamica pripoveduje; 19.15 Radijska univerza; 20.30 Vokalni tercet Metuljček; 21.30 Koncert pianista Gajmira Demšarja; 22.00 Iz slovenske književnosti in umetnosti.

Četrtek, 15. decembra ob: 19.15 Sola in vzgoja; 20.30 Moški zbor Slovenske Filharmonije; 21.00 Dramatizirana zgodba; 22.00 Iz italijanskega političnega življenja; 22.56 Melodije iz revij.

Petek, 16. decembra ob: 13.30 Glasba po željah; 18.30 Z začarane police; 19.15 Radijska univerza; 21.00 Tržaški kulturni razgledi; 21.30 Vokalni kvintet.

Sobota, 17. decembra ob: 12.55 Jugoslovanski motivi; 14.45 Ritmični orkester Swinging Brothers; 15.30 Orkester Pacchiori; 16.00 Sobo na novela; 19.15 Sestanek s poslušalkami; 21.00 Koncert moškega zbora s Proseka; 21.45 Iz operetnega sveta.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 185: Imam češnje in breskve, ki jih je napadla »smolikavost«. Rad bi vedel kako se ta bolezen pojavi in kako jo zdravimo. Drevesa namreč pešajo in nekatera so tudi že usahnila.

Odgovor: Smolika se pojavi na sadnem drevju in sicer na tako zvanih koščičarjih, kot so: češnje, breskve, češplje, mandelj, to je na takih, ki imajo sredi ploda koščico. Razvije se pa navadno na težkih, ilovnatih, prevlažnih tleh, zlasti če smo drevje v nepravilnem času in premočno obrezali; nadalje če smo drevo tako ali drugače ranili, recimo obirali češnje v podkovanih čevljih. Rane lahko nastanejo tudi zaradi mraza. Dušičnata umetna gnojila in sveži gnoj kakor tudi gnojnice pospešujejo bolezen. Gnojenje z apnom vpliva nekoliko zdravilno, ker krepi odpor proti razvoju bolezni. Če so v tleh pogoji za bolezen in če iz enega ali drugega razloga nastane na drevju kaka rana, potem se vanjo naseli posebna glivica, ki ima znanstveno ime »clasterosporium carpophilum«. Pod vplivom te glivice se stanišče spreminja v smolo (gumo). Zdravo stanišče ob robu rane je ne more zaceliti, ker tudi

samo oboli. Zato se od smolike povzročene rane nikdar ne zaceli same od sebe. Pravega zdravila proti smoliki ne poznamo. Odstraniti moramo predvsem pogoje, ki bolezen povzročajo. Ko smo to storili, potem očistimo rano smole in jo razkužimo z močnim kisom. Ranjeno mesto lahko tudi obvežemo s krpo, katero prej namočimo v močnem kislu. Če so rane ozke in dolge, jih izrežemo s cepilnim ali drugim ostrim nožem in razkužimo z neodendriinom (arborinom itd.). Poleg tega pomaga, če nad in pod bolnim mestom napravimo z nožem podolgovate zareze, ki omogočijo lažji odtok soka. Torej predvsem odstrani neugodne pogoje!

Kako je z našo zahodno kulturno mejo?

(Nadaljevanje s 7. strani)

ge. Ko je bil razvoj slovenske kulture v Trstu in Gorici na vrhuncu, je bila tamkaj tudi italijanska kulturna žetev najbogatejša. Nacionalistični pregoni slovenske kulture v teh mestih sovpadajo z upadom in sterilnostjo italijanske kulturne dejavnosti.

Na Tržaškem in Goriškem se Slovenci krčevito drže svojega jezika in velik del njihovega kulturnega udejstvovanja je usmerjen k samoobrambi. V Beneški Sloveniji so krepki poganjki, ki vzbujajo upanje na preroditev. Edino Kanalska dolina mora, kot že doslej v svoji zgodovini stalno novih naseljevanj, iti svojo negotovo pot.

A. Rejec

ZAHVALA

Ob bridki, nepričakovani izgubi ljube ga moža, očeta, brata, starega očeta, svaka in tasta

TERPINA FRANCA

se iz srca zahvalujemo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem za lepo spremstvo pri pogrebu; posebno pa se zahvaljujemo č. g. župniku B. Špacapanu za iskreno sočustvovanje, pevcem za žalostinke in sestram pokojnega za cvetje ter sosedom in vsem, ki so nam bili v uteho ob tem prebridkem udarcu.

**ŽALUJOČA DRUŽINA TERPIN
IN SORODNIKI.**

Podgora, 4. decembra 1955

Izdaja Konzorcij Novega lista

Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska zadruga tiskarjev »Graphis« z o. z. v Trstu

Ulica Sv. Franciška 20 — Telefon 29-477

Krojačnica

TRST
Ul. F. Filzi, 21-I
st. B
Telefon 28-748

jamči izbran okus, originalen kraj Vaših oblek in daje čar elegance Vaši osebnosti

in se razlivalo čez breg, da je bilo nemogoče pristati. Ladjica se je vrnila na visoko morje ter se zdaj približala francoskemu bregu. Niti tu se niso mogli približati nobenemu nasipu. Vihar je še vedno divjal in zagrinjal vsa zaklonišča z oblaki pene in s smrtno nevarnim truščem.

Ladjica je morala znova na morje, valovi so jo premetavali in stresali, močili in preplavljali, vendar je vselej ostala trdna na vodi, kajti bila je vajena težkega vremena, saj je morala včasih po štiri ali pet dni dolgo križariti med obema sosednima zemljama, preden je mogla pristati.

Nazadnje se je vihar polegel, ko je bila barka prav sredi morja; čeprav so bili valovi še vedno zelo hudi, je kapitan velel vreči mrežo.

Veliko ribiško pripravo so torej potisnili čez krovi in dva moža spredaj in dva zadaj so jo začeli spuščati s škripev. Začutili so, kako je prišla do dna. Tedaj pa je visok val tako nagnil ladjico, da je mladega Javela, ki je stal spredaj in vodil spuščanje mreže, vrglo ob rob. V trenutku mu je ujelo roko med vrvje, ki je bilo za kratek hip odjenjalo ter se takoj spet napelo, in med les, preko katerega se je spuščalo. Obupno je šinil, da bi z drugo roko dvignil vrvje, toda ladjica je medtem znova potegnila in napeto vrvje ni več popustilo.

Fant se je zvil od bolečine in zakričal. Vsi so mu pritekli v pomoč, celo njegov brat je pustil krmilo. Vrgli so se na vrv in se napeli, da bi osvobodili stisnjeni ud, toda zaman.

»Vrv moramo odrezati,« je kričnil mornar in vlekel iz žepa dolg nož, dvakrat bi zarezal z njim in roka mladega Javela bi bila rešena.

Toda odrezati vrv se je reklo toliko kakor žrtvovati mrežo. Mreža pa je stala precej denarja, pravzaprav zelo dosti denarja, tisoč pet sto frankov. Vrh vsega je bila last starejšega Javela, ki je visel na svojem premoženju.

Zato je ta zakričal prav tako v bolečinah:

»Nikar ne reži, počakaj, bom proti vetru obrnil!«

Skočil je h krmilu in ga popolnoma zavrtel.

Toda ladjica ni nič kaj popustila, kajti težka mreža ji je branila pregibe pa tudi valovi in veter so jo ovirali.

Mladi Javel se je zrušil na kolena, s stisnjenimi zobmi se je zmedeno zastrmel v tla. Nobenega glasu ni dal od sebe. Brat se je vrnil od krmila, še vedno se je bal, da bi mu kdo prerezal vrv.

»Še malo počakaj, ne reži, sidro bomo vrgli!«

Vrgli so sidro in pri tem odvili vso njegovo verigo. Poskusili so obrniti tudi vreteno, da bi popustilo mrežno vrvje. To se jim je nazadnje posrečilo in tako so dvignili negibno roko z okrvavljenim rokavom vred.

Mladi Javel je bil kakor brez uma. Ko so mu slekli mornarsko bluzo, se je njihovim očem nudil strašen pogled, roka je bila ena sama kepa mesa, iz nje je silila kri, kakor bi jo s stiskalnico tlačil. Ranjeni človek je pogledal svojo roko in zamrmral: »Zgubljen!«

Ker je kri kar naprej tekla in se je na tleh nabrala že cela luža, je eden izmed mornarjev vzkljnil:

»Izkrvavel bo, žilo mu moramo prevezati!«

Nekdo je prinesel čvrst rjav in katraniziran motvoz. Ovili so mu ga okrog roke nad rano in ga z vso močjo zadržali. Sunkovito krvavenje se je počasi ustavljalo in je nazadnje popolnoma prenehalo.

(Nadaljevanje)